

عنوان مقاله:

نقش و جایگاه زن در آرامش خانواده

مدرسۀ:

مدرسۀ علمیۀ فاطمۀ الزهرا سلام علیها مینودشت

نام استاد:

سرکار خانم قلیچزاده

تهیه و تنظیم:

فاطمه حسینی

سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳

چکیده

خانواده اولین نهادی است که فرد در آن رشد می کند. خانواده تنها نهاد فطری و طبیعی است و شرط پویایی و استواری آن وجود روابط صحیح و پایدار میان همسران است. زن در خانواده نقش برجسته ای دارد و در سلامت فرد و اجتماع نیز تاثیر گذار روانی افراد است. هدف از این پژوهش حاضر بررسی نقش زن در آرامش بخش خانواده است. برای تحقیق این امر ضروری است مولفه های خانواده از منظر دینی تبیین شود. همچنین باید نقش های مادری، خواهری، دختری و همسری زن روشن شود. روش تحقیق از نوع توصیفی است و با تتبع در منابع روایی و قرآن صورت گرفته است. پس از انجام پژوهش حاضر مشخص شد که نقش زن در آرامش خانواده شامل عشق ورزی به همسر، پاکیزگی و آراستگی، خانه داری، سازگاری و تفاهم است.

مقدمه

در بینش اسلامی، هدف از آفرینش انسان دستیابی به کمال و تقرب به درگاه خدا است و خانواده بنیادی ترین نهادی است که فرد می‌تواند در آن رشد و پرورش یابد که این هدف آفرینش در محیط خانواده محقق شود. خانواده عمومی ترین نظام اجتماعی است که بر اساس ازدواج بین زن و مرد دست کم یک زن شکل گرفته و ایجاد سکون و آرامش همسران یکی از اهداف مهم ازدواج است. وجود صفا، یکرنگی و صمیمیت در خانواده علامت ازدواج موفق در رسیدن به اهداف خود است. شرط پویایی و استواری خانواده، داشتن روابط صحیح و پادار بین اعضای خانواده خصوصاً پدر و مادر است و خانواده ای موفق است که محل آرامش برای افراد خانواده باشد. از نظر اسلام خانواده ی بنیادی مقدس است و اهمیت و جایگاهی والا دارد و از منزلت و قداست خاصی برخوردار است و اسلام خانواده را مظهر انس و الفت و آرامش مرد و زن می‌داند. چنانچه خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»؛ از نشانه های او اینکه همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میانتان مودت و رحمت قرار داد؛ در این نشانه هایی است برای گروهی که تفکر می‌کند» (روم: ۲۱).

زن مظهر خلاقیت خداوند و عنصر اساسی در تشکیل خانواده در طول قرن هاست و در خانواده جایگاه والایی دارد. اگر زن در خانواده آرام و بانشاط باشد بنیاد خانواده مستحکم تر و فرزندی مستقل تر و بانشاط تحویل جامعه می‌دهد و در این شرایط رشد تحصیلی، اخلاقی، معنوی و عاطفی به شکل نرمال و

متعادل صورت می‌گیرد. در اجتماع و در سلامت و تحکیم بیان خانواده، زن نقش مهمی دارد. گذشت زن در برقراری رابطه صمیمانه و حفظ حجاب زن در حفظ ارزش والای او در میان دیگر اعضای خانواده بسیار موثر بوده و باعث تحکیم و آرامش کانون خانواده می‌شود. زن می‌تواند روحیه خسته و ناامید همسرش را در برابر مشکلات تغییر دهد و سنگ صبور ناراحتی‌های او باشد. زن مسلمان می‌تواند در خانواده در چهار موقعیت نقش داشته باشد و تاثیرگذار باشد؛ نقش‌های دختری، خواهری، همسری و مادری. بنابر این ضروری‌ترین امر برای زنان و آرامش بخشی به اعضای خانواده، آشنایی با اهمیت نقش و جایگاه خود در ساختن محیطی آرام و دلپذیر است.

لیلا صیامی، ۱۳۹۴ در کتاب خود سعی کرده شاخص‌هایی برای سبک زندگی اسلامی ارائه کند تا اعضای خانواده‌های مسلمان با به کار بستن آنها ضمن مقابله با هجمه‌های فرهنگ منحط غربی روز به روز بر استحکام و آرامش خانواده بیافزاید.

ابوالفضل کریزی، ۱۳۸۸ در کتاب خود به بررسی مکاتب غربی درباره زن و خانواده و جایگاه زن در خانواده از نظر اسلام و آیات و روایات موجود در این زمینه می‌پردازد.

پناهی، ۱۳۹۸ تلاش کرده در کتاب خود نقش‌ها و وظایف مورد انتظار از مردان و زنان در نظام خانواده و اجتماع و پیامدهای آن را تبیین نماید.

با بررسی‌های انجام شده فهمیده می‌شود که مقالات یا منابع و کارهای ارزنده‌ای در این زمینه صورت گرفته است. در این پژوهش نیز سعی بر آن بوده که به نوبه‌ی خود به بررسی نقش و جایگاه زن در خانواده و اجتماع بپردازد و مولفه‌های خانواده را از منظر دینی تبیین نماید. در واقع در صد پاسخ گویی به این مسئله است که زن چه نقش و جایگاهی در تحقق آرامش در خانواده دارد؟

خانواده است. محیط خانواده، بهترین محل رشد کلامی و ابراز احساسات است. در تعالیم اسلامی توصیه هایی در مورد نحوه گفتار و مضمون آن شده است. در مرتبه نخست اینکه گفت وگویی اعضای خانواده باید محترمانه و به رسم ادب باشد. آهنگ صدا باید نرم و ملایم باشد. قرآن در آیه ۱۹ لقمان با تشبیهی از مردم می‌خواهد تا ملایم سخن بگویند: «وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ»؛ صدایت را آهسته ساز که بدترین آوازه‌ها بانگ خران است». از دیگر نشانه های احترام این است که زن و شوهر یکدیگر را به بهترین نام خطاب کنند؛ زیرا صدازدن همسر امری روز مره در زندگی خانوادگی است و اگر این خطاب با محبت و احترام همراه باشد صمیمیت و عاطفه را به دنبال دارد؛ زیرا خطاب نیکو واکنش مخاطب را به همراه دارد.

از دیگر مصادیق عشق ورزی در روابط همسران اظهار محبت است؛ زیرا دوست داشتن قلبی کافی نیست بلکه اظهار علاقه در مقابل یکدیگر یک نیاز متقابل است که باید به بهترین صورت پاسخ داده شود. پیامبر اکرم (ص) در مورد اظهار محبت مرد نسبت به زن می‌فرماید: «این کلام شوهر که می‌گوید دوستت دارم هیچ گاه از یاد زن نمی‌رود».^{۳۴}

زن نیز به طور متقابل باید به شوهرش ابراز محبت کند و با کلمات محبت آمیز با همسرش سخن بگوید. امام رضا (ع) فرمود: «بدان که زنان چند گروه هستند: یک گروه از آن‌ها گنج و غنیمت محسوب می‌شوند. این گروه زنانی هستند که شوهران خود را دوست دارند و به آنها عشق می‌ورزند».^{۳۵}

در روایت دیگری از امام صادق (ع) آمده است: «زن در روابط خود و شوهرش از سه خصلت بی‌نیاز نیست یکی از آنها اظهار عشق به شوهر با دلربایی است».

۳- پاکیزگی و آراستگی

بخش دیگری از توصیه های رفتاری اسلام مربوط به آراستگی افراد در خانواده است. در متون اسلامی نظافت و آرایش همسران به ویژه زن بسیار سفارش شده است؛ زیرا رعایت این امر علاوه بر این که در راستای میل طبیعی زن به زینت و خود آرائی است نقش مهمی در سلامت و امنیت خانواده و جامعه دارد. به همین دلیل در توصیه های دینی زنان در اولویت هستند و اسلام می‌خواهد تا حس خود آرائی و دلبری زنان در چارچوب خانواده و در محیط مناسب در خانه و نزد همسر استفاده شود. در سیره معصومین (ع) دیده می‌شود که پاکیزگی و آراستگی برای مردان نیز اهمیت دارد.

۳۴- محمد حسن، حر عاملی، وسائل الشیعه ج ۱۴ ص ۱۰

۳۵- محمد باقر بن محمد تقی، مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۰۳ ص ۲۳۴

گروهی از مردم نزد امام باقر(ع) آمدند و دیدند که ایشان موی سر خود را رنگ کرده است. از امام(ع) در این مورد سوال کردند. امام باقر(ع) فرمود: « من همسرم را دوست دارم و برای همسرم خود را آراسته می‌کنم». ^{۳۶}

رسول گرامی اسلام(ص) فرمود: « بئس العبد القاذوره؛ چه بد بنده ای است کسی که کثیف و ژولیده است». ^{۳۷} در آموزه های اسلام به آرایش و زینت ظاهری زنان بیش تر از مردان تاکید شده است. حضرت علی (ع) فرمود: « زن مسلمان باید خودش را برای شوهرش خوش بو کند». ^{۳۸}

از امام صادق (ع) درباره ی استفاده از طلا برای زینت دادن سوال شد و حضرت فرمود: امام باقر (ع) فرزندان و همسر خود را با طلا و نقره آراسته می‌کرد، پس این مسئله اشکالی ندارد. ^{۳۹} پیامبر اکرم (ص) فرمود: « به همسرت توصیه کن که بدون زینت نماز نخواند و اگر زینتی نیافت چرمی به گردن بیاویزد و نیز به او امر کن که رنگ دستش را با حنا تغییر دهد و این کار را ترک نکند تا شبیه مردان نشود». ^{۴۰}

استفاده از طلا و جواهر نباید به گونه ای باشد که به اسراف و تجمل گرایی منتهی شود؛ زیرا براساس آیات قرآن اسراف حرام است. همچنین زینت باید در محدوده ی خانواده و در راه حلال استفاده شود. نکته ی دیگر این که آراستگی همیشه به استفاده از آرایش ظاهری و زیور آلات نیست بلکه اگر حتی زیبایی ظاهری نداشته باشد، می‌تواند با هنرمندی و ظرافت های زنانه بر آراستگی و حسن خویش بیفزاید. روی گردان در برخوردها نیز به روابط محبت آمیز آسیب می‌زند و قرآن از آن نهی کرده است. خداوند متعال میفرماید: «وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ»؛ از مردم (به نخوت) رخ متاب و در زمین خرامان راه مرو که خدا خودپسند لافزن را دوست نمی دارد». ^{۴۱}

۳۶ - محمد باقر بن محمد تقی، مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۶، ص ۲۹۸

۳۷ - محمد بن یقوب، کلینی رازی، الکافی. قم: دارالحدیث، بی تا ج ۶ ص ۴۳۹

۳۸ - محمد باقر بن محمد تقی، مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۰

۳۹ - محمد باقر بن محمد تقی، مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۶، ص ۵۳۹

۴۰ - همان، ج ۸۳، ص ۱۸۸

۴۱ - سوره لقمان، آیه ۱۸

نتیجه گیری

از آنچه گذشت روشن می‌شود که زن نقش جایگاه اساسی و مهم در ایجاد و بهبود روابط خانوادگی دارد. مفهوم خانواده در اسلام، مؤلفه های خانواده نمونه و موفق و نقش زن در خانواده به همراه چهار محور اساسی نقش مادری، همسری و دختری و خواهری از ابعاد شخصیتی زن است. ایجاد روابط مطلوب زناشویی، عشق ورزی به همسر، خوش رفتاری و خوش گفتاری، پاکیزگی و آراستگی از تدابیر زن در ایجاد آرامش و امنیت روانی به اعضای خانواده است. ویژگی آرامش بخشی زن نیازمند اخلاق و زیبایی های اطرافی است که اهمیت زیادی در ایجاد رابطه ی عاطفی میان زن و شوهر دارد و در حقیقت نوعی فراست و کاردانی در حسن سلوک با همسر و عاملی تعیین کننده در آیین همسر داری است به طور کلی که می‌توان خوش رفتاری، خوش گفتاری و عشق ورزی را از مصادیق آن برشمرد.

فهرست منابع

- *قرآن کریم، مترجم: مکارم شیرازی، ناصر، تهران: دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، ۱۳۸۰
- ۱- آراگایل، مایکل (۱۳۸۲)، روان شناسی شادی، مترجم: گوهری، مسعودی و دیگران، اصفهان: نشر جهاد دانشگاهی
- ۲- استادان طرح جامع آموزش خانواده (۱۳۸۶)، جوان وتشکیل خانواده، تهران: انتشارات انجمن اولیا ومربیان
- ۳- پاینده، ابو القاسم (۱۳۸۲)، نهج الفصاحه، تهران: دفتر انتشارات دنیای دانش
- ۴- حر عاملی، محمد حسن (۱۳۶۶ق)، وسائل الشیعه، قم: موسسه آل البيت
- ۵- خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۰)، زن وبازیابی هویت حقیقی، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی
- ۶- شعبانی، اکبر (۱۳۹۲)، راز خوش بختی زنان، قم: جوان
- ۷- صدوق، ابوجعفر محمد بن علی (۱۳۸۰)، من لا یحضره الفقیه، قم: موسسه نشر اسلامی

- ۸- طباطبایی، سید محمدحسین (۱۳۶۳ق)، المیزان فی تفسیر القرآن، مترجم، موسوی همدانی، سید محمد باقر، قم: انتشارات جامعه مدرسین
- ۹- صافی، احمد (۱۳۸۶) خانواده متعادل و نامتعادل، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان
- ۱۰- صفار، محمد بن حسن، (۱۴۰۴ق)، بصائر الدرجات، قم: کتابخانه آیت الله مرعشی
- ۱۱- طبرسی، حسن بن فضل (۱۴۱۲ق)، مکارم الاخلاق، قم: نشر رضی
- ۱۲- علاسوند، فریبا (۱۳۹۰)، زن در اسلام، قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان
- ۱۳- کلینی رازی، -محمد بن یقوب (بی تا)، الکافی. قم: دارالحدیث
- ۱۴- کوئن، پروس (۱۳۸۷) مبانی جامعه شناسی، مترجم: توسلی، غلام عباس، فاضل، رضا. تهران: سمت
- ۱۵- گیدتر، آنتونی (۱۳۸۳)، جهان رها شده، مترجم: سعیدی، تهران: نشر توسعه
- ۱۶- مجلسی، محمد باقر بن محمدتقی (۱۴۰۳ق)، بحار الانوار، بیروت: موسسه الوفاء
- ۱۷- مظاهری، حسین (۱۳۹۱)، اندیشه های ناب، سیمای زن در اسلام، اصفهان: موسسه فرهنگی مطالعاتی الزهرا (س)
- ۱۸- مورن، ادگار (۱۳۸۲)، هویت انسانی، مترجم: نیک پی، تهران: قصیده سرا
- ۱۹- میرزا بیگی، حسنعلی (۱۳۸۹)، خانواده اسلام، قم: توسعه قلم
- ۲۰- نعمتی، پیرعلی فاطمه (۱۳۸۴)، جایگاه زن در خانواده در ادیان جهان، نشریه بینات، سال دوازدهم، شماره ۴۶، صص ۲۰۸-۲۲۴
- ۲۱- نیکوبرش، فرزانه (۱۳۸۱)، هجرت کریمه، قم: فجر ولایت
- ۲۲- الهندی، علاء الدین (۱۴۱۳ق)، کنز العمال، بیروت: موسسه الرساله